

Titel: BREV TIL: Eli Fischer-Jørgensen FRA: Paul Diderichsen (1947-05-14)

Citation: "BREV TIL: Eli Fischer-Jørgensen FRA: Paul Diderichsen (1947-05-14)", i *Louis Hjelmslev og hans kreds*, s. 1. Onlineudgave fra Louis Hjelmslev og hans kreds: https://tekster.kb.dk/catalog/lh-texts-kapsel_033-shoot-workidacc-2005_0099_033_EFJ-DIDERICHSEN4_0330/facsimile.pdf (tilgået 30. juli 2024)

Anvendt udgave: Louis Hjelmslev og hans kreds

Ophavsret: Materialet kan være ophavsretligt beskyttet, og så må du kun bruge det til personlig brug. Hvis ophavsmanden er død for mere end 70 år siden, er værket fri af ophavsret (public domain), og så kan du bruge værket frit. Hvis der er flere ophavsmænd, gælder den længstlevendes dødsår. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

Jeg har ikke tid at læse det
af dig
Da man allerede nikodemus da forsvarede
Haar:

Onsd.d.14/5 47

Kære Eli,

Jeg kom først i Seng Kl.2 i Nat efter at have holdt Foredrag i 3 Timer om Cassirers Phänomenologie der ERkennnissa i Ruthbildas fenomenale Studiekreds og sad derfor og "slappede af" med lidt hyggeligt Ordbog-nusseri - da Aftenposten bragte mig dit Brev, som vist nok er det mest anstrengende jeg nogensinde har modtaget; og det tror du, man kan besvare på en halv Time! en halv Nat vilde ingenkunde slaa til, hvis man blot skulde udrede Hovedtrækkene af de først omtalte Problemer og det lille beskedene Spørgsmaal, der tilføjes næsten som et postscriptum kræver Fremstillingen af den mest tekniske og minst tilgængelige Del af Glossematikken. Noget ordentligt Svar kan jeg altsaa ikke give inden for den knapt tilmaalte Tidsfrist dig, da Midnatstimen allerede er nær, og jeg er derfor nær ved at takke Skæbnen, fordi alle de utrykte Glossematica, som jeg har Raadighed over, p.t. er femlaant til Bjerrum, som ikke engang har Telefon. Men selv om jeg havde haft det hele ved Haanden, tror jeg ikke, jeg kunde have hjulpet dig væsentligt; netop de Punkter, du fremdrager, forekommer mig ogsaa mig i højeste Grad ubegribelige og tvivlsomme, og jo mere jeg i den sidste Tid har arbejdet med Teorien, jo lysere og tomme forekommer mange af dens Dele mig at være. Men lad mig nu se at faa sagt, hvad min svagt boblende Hjerne er i Stand til at producere af Refleksioner over de opgivne Temaer.

Jeg begynder bagfra, med Spm. om den paradigmatiske Deduktion; jeg har lige akkurat en mistanke om, hvordan denne tankes at finde Sted, og jeg skal se, om jeg kan faa Wettf, der har arbejdet særlig ihærdigt med at opstille pædagogiske Skemaer over denne Del af Proceduren til at sende dig en Oversigt inden dit næste Foredrag. Jeg tanker mig i grove Træk, at Forholdet skal forstås på følgende Maade: i Anamlysen

delers vi Teksten i stadig mindre Dele; disse protokolleres kun foreløbigt som Kategorier (?) af Derivater af 1., 2., 3., 4., osv. Grad inden for de forsk. Operationsserier (se vedlagte Udkast til mine grafematiske Forelæsninger); det vi her foretager er et Arbejde, som den trad. Lingv. kun har foretaget implicite og efter tilfældige Synspunkter, der ikke giver Sikkerhed for at selve Raamaterialet er tilvejebragt efter Empiriprincippet. Det, der saa finder Sted i den paradigmatiske Deduktion og Syntesen/er den endelige Ordning og Opstilling af disse mange Tekstdele af forskellig Grad, Redistributionen af de foreløbigt opstillede Præfunktiver i de endelige Kategorier (Summer, Enheder, Arter, Typer osv.). Det er altsaa her vi gaar til Opstillingen af de forskellige endelige Morfem- og Fonemkategorier osv. som det skizzeres i de mere konkrete af Hjelmslevs egne Arbejder; men en Redegørelse for Teknikkens Hovedtræk kan jeg ikke give uden Hjelpe-midler.

Inddelingen af de Enheder, der gaar forud for Perioder, har jeg gjort mig mine Tanker om i de vedlagte Forelæsningsudkast, der vist desværre er meget uklare paa Grund af en Række Forskydninger i Opfattelsen, som medførtes af den fremadskridende Analyse. Jeg tror, at Hjelmslevs eget Udkast i Forelæsningerne ~~er~~ strider mod flere af hans egne Principper, og har en Mistanke om, at det er Improvisationer fremtvunget af daarlig Forberedelse. Det hele forekommer mig aldeles tomt og utilladelig slet gennemtanke; det er den Art Paradenumre, der giver Næring til den Mistillid til hele den enorme Tankebygning, som trods al Beundring stadig lurer i Sjælen paa alle os, der har taget Projektet for Alvor. Dog kan jeg ikke give dig Ret i, at disse større Enheder ikke til en viss Grad kan opfattes som Manifestationer af Sprogformen; naar du kalder det en Meningsanalyse, er det dog vist fordi du lægger noget galt i det vanskelige Ord "Mening", som jeg ganske vist heller ikke selv forstaar til Bunds.

Jeg ser den afgørende Modstrid med Teoriens egne Forudsætninger deri at der her ikke registreres Funktion mellem Kategorier, men kun mellem enkelte Størrelser eller Dele; Selektionen mellem Hovedsætninger og Budsætninger er jo noget ganske andet end "Selektionen" mellem det første og det andet Afsnit af en Fortælling; det giver her ingen (eller en anden) Mening (sit venia verbo) at tale om, at den ene Størrelse "aldrig" optræder uden den anden. Heller ikke i den Form, jeg har forsøgt at gennemføre Analysen, synes den at føre til noget Resultat af Interesse, og den gennemføres vist kun ud fra det tvivlsomme teoretiske Axiom, at vi for at placere ~~de~~ de Derivatgrader, som vi interesserer os for, rigtigt, må se dem i deres Forhold til alle lavere Derivater. Ved Holt-mødet (der artede sig som en venskabelig Nedslægtning af den mest bloddryppende Art, som dog ikke hindrede Offeret i at genopstå i en frejdig Blanding af Dumhed og Frakthed) fremsatte H. f. s. et nyt Axiom, der gik ud paa, at enhver Størrelse kun skal eller kan (?) bestemmes ud fra ~~sin~~ Derivatene af nærmest højere eller lavere Grad, og det beroede herpaa, at den trad. trods alt jo havde haft Held til at naa til visse Resultater, selv om den brød ind paa vilkaarlige Steder af Operationsserierne. Det må derved indrømmes Praktikerens, at han som Regel vil kunne spare sig de lavere Operationer som der gøres saa urimeligt meget ud af i Forelæsningerne.

Men med disse lavere Operationer er vi ogsaa naaet til det værste af det hele, nemlig Konnotatorerne. Hver fornyet Overvejelse gør mig mere viss paa, at dette er en frygtelig Afvej, og af denne Del af Teorien må omstøbes fra Grunden, hvis den skal skabe andet end Forvirring og overflødig Spekulation. Man kunde med akkurat samme Held inddøle efter de ni Muse som efter de ni Konnotatorer! Selvede højtidelige operationelle Definitioner, der opstilles, synes at være fulde af tvetydige og overflødige Bestemmelser.

Indikatorerne (Hvor Konnotatorerne besynderligt nok gøres til en Slags Søstre til Signalerne!) defineres jo som en Substansdel, der indgaar i det ene eller i begge af to Funktiver saaledes at disse har indbyrdes Substitution paa Betingelse af, at denne Del fradrages, og som under givne Betingelser genfindes i samtlige Funktiver af en given Grad. - Men sammenlign nu ~~Функции~~ Ko og Kopl ~~Нар~~ disse har jo Substitution, naar man i det ene af dem fradrager Substansdelen p - Og naar saa videre Signaler skal kendes fra Konnotatorer paa, at de kun findes i det ene Plan, medens Konn. altid "findes" i begge - saa synes ogsaa denne Distinktion at vare et yderst daarligt Kriterium. Genfindes virkelig alle disse mystiske Stile, Stilarter og Stilgenrer i begge Planer? Og hvordan hævde, at "Tysk" er en "Substansdel" der "indgaar i "Pferd" (i begge Planer), saaledes at den kan "udskilles" med det Resultat, at Pferd minus Tysk er lig Hest minus Dansk. Det for Tysk karakteristiske maa jo dog vare "Formen", og denne er jo dels ingen Substansdel, dels bliver der jo ikke noget rigtigt tilbage, naar den fradrages - og det er jo Resterne, som vi skal registrere. Det forekommer mig umuligt at tale om dette uden at vrøvle. - Endelig er der ogsaa en Uklarhed deri, at Analysen begynder med denne Solidaritets-inddeling af et Emne, som aldrig nogen dødelig vil opnaa at se blot Hovedtrækkene i, og som er skabt ved en yderts liberal Fortolkning af det i sig selv noget forgægtige Katalyseprincip. Den konkrete Tekstanalyse staar derved allerede ved sin Begyndelse over for et aldeles uoverskueligt a priori, et Konnotatorsystem, der forudsætte indkatalyseret og dernæst analyseret i et Antal af Funktiver, der løber op til et højt Potental af det liggende 8-Tal og et videre Inddelingsystem der omfatter alle Videnskabernes og alle Genrerne Systematisering en Biblioteksteori, som endnu ingen Bibliotekar har drømt om og mange andre rare Sager. Det er en sjov Form for forudsætningsløse Videnskab.

Er det underligt at den Poul Møllerske Licentiats langbenede Figur allerede er ved at kaste sin tredobbelt lange tragikomiske Skygge over Udsigterne til Fuldenselsen - eller dog blot den foreløbige Afrunding og Offentliggørelse af Hj.s Livsværk, som han allerede er ved at komme saa langt bort fra, at han giver aldeles divergerende Svar paa de samme Spm. med faa Dages Melleumrum.

Det er jo naemstem en grim Ironi af Sproget, at det allerdunkleste Ord i hele den eventyrlige Terminologi er Ordet Mening; det har du talt om saa ofte, at jeg troede, du i det mindste forbandt en Mening dermed, og saa tænkte jeg, at jeg kunne vente med at filosofere dybere over det, indtil jeg fik ud af dig (udkilte af dig!) hvad du vidste; og nu gør du mig kun endnu meget mere forvirret end jeg var i Forvejen. At det under alle Omstændigheder er, hvad Kant kaldte ein Unding, det staar mig klart, men om det (som Tiden) er ein existierendes Unding eller en kun i Hj.s Bevidsthed eksisterende, det tør jeg endnu ikke afgøre; for mig er den, had en af de tossede Fænomenologer har kaldt ein Soeben-noch nicht-gegenwärtig^{sein}gewesenes (dette skal forklare dig, hvad Nuet er for noget!).

Men Spøg til Side og til dine Bemærkninger! Og Trods alt gør du nu din Modstander Uret paa visse Punkter, og er endnu mere uklar end han. OSG har jo da S.52 et EX., der nøje svarer til det Ex. paa Udtryksmæning du efterlyser (i det hele taget er OSG langt bedre gennemtankt end de Dele af Forelæsn., der ikke har noget tilsvarende). Desuden ser det ud til at du sammenblander Mening og ~~Substans~~ Substans, som Hj. stadig sætter i Modsetning til hinanden, om end paa en lidt indlysende Maa-de (Substansen fremkommer ved at Formen projiceres paa Meningen). Det første Problem maa altsaa være, om ikke Meningen er et overflødig Begreb, der maa falde for "Occams Rasekniv"; og dette hanger igen sammen med Grundproblemet om Formo & Substans, som jeg nu efter at gennemarbej

Cassirers Erkendelsesteori, har i Sinde at tage op til Overvejelse
paa et noget bedre gennemtanke Grundlag end jeg hidtil har formaet.
Jeg tror, der maa være Muligheder for at naa til større Klarhed paa
dette fundamentale Punkt.

Naar jeg hører en Sætning, saa opfatter jeg et Substansforløb
(af Lydbølger, formet af fysiske Organer), og ved nærmere Analyse kan
jeg paa vise, at dette Substansfenomen "manifesterer" en konstant
"Form", der kan manifesteres af mange forskellige variable Substans-
fenomener; men hvor finder jeg "Meningen"? Udtryksmeningen? Den skulde
altsaa fremkomme ved Sammenligning af eng. got, Ty. Gott og dansk godt;
men er det ikke fuldt tilstrækkeligt at sige, at der her foreligger
en omtrentlig Substanslighed, der forsvinder, naar man indkatalyserer
de paagældende Sprogs Udtaksformer? Du har ogsaa Ret i, at her giv-
er det ingen Mening, at tale om Kommutationsprøve (Wett^F har her et
interessant Forslag om, at der bør skelnes mellem intern og ekstern
Kommutation; men jeg ved ikke om ~~XX~~"Meningen" kan reddes ad den Vej).
Det synes altsaa at staa fast, hvad du flere Gange har hævdet, at vi ikke
i Udtrykket har Tilfælde, der er parallelle ~~til~~ med "Jeg ved det ikke"

paa forsk. Spr. og at vi ikke i Indholdet har Paralleller til

Exx. med de mange Udtaler af Berlin.
Nu er Klokken næsten tre, og jeg orker ikke mere; maaske jeg i
Morgen faar Tid til lidt Fortsættelse, skønt jeg har to Invitationer
og 10000 Mælkebøtter i Haven. Ellers maa Fortsættelsen følge med næste
Post.

Benissima notte!

Paul